

Mogu li se šestorica dogovoriti

Oni se neće dogovoriti**Pravi problem naših elita i vođa je dubinska istovjetnost i predimenzioniranost njihovih aspiracija**

Putujući savet naših poglavica, a posebno njihovi »susreti s novinarima«, kao da su nametnuli pitanje: Mogu li se Vođe dogovoriti?

Odgovor, naravno, može biti, i jeste različit. Moj odgovor je: Ne!

Zapravo, mogu se Vođe dogovoriti o privremenim odlaganjima konačnih sukoba ali se ne mogu dogovoriti o trajnijem, miroljubivom i demokratskom razrešavanju sukoba ni o ustrojstvu njihovih državnica kao ni zajedničke im države Jugoslavije. A ona, kao na pakost, i dalje postoji! A i ti privremeni dogovori imaju sve kraće trajanje (od Karađorđeva do prvog neradnog dana) i sve manju političku snagu. Na ulicama, barikadama pa i u sopstvenim partijama i parlamentima sve je više ratničkih i inih frakcija koje Vođe više ne mogu da kontrolišu.

No, iako su lična svojstva naših a posebno prvih među Vođama važna ona nisu i odlučujuća za krajnji rezultat - nesposobnost da se dogovore i da dogovore ostvare.

Olaka obećanja

Najpre, same Vođe i sadašnje vladajuće elite su, u brzini osvajanja vlasti, izrekle pregršt olakih obećanja i, tako, zadale sebi i svojim sledbenicima ciljeve koje je teško ili posve nemoguće dostići. Obećanje da će jednom za svagda rešiti pitanje Jugoslavije i uspostaviti »dostojanstvo« odnosno samostalnu državu svoje nacije dobra su ilustracija za to.

Problem naših Vođa i vladajuće elite je i to što su nasledili, drastično zaoštrena, dva ključna pitanja ove zajednice: prvo, kako urediti odnose između država-članica i, drugo, kako urediti odnose između brojnih nacija i nacionalnih manjina. Nasledile su i dodatno zaoštrile i nejednakost pozicija te i strah /opasnost od hegemonije najjače države (Srbije) i najbrojnije (srpske) nacije kao i nužno svrstavanje u anti(srpski) blok.

Da bi se u Jugoslaviji pregovaralo o pitanjima njenog preuređenja mora se posedovati »dupla« legitimacija. Prva, od strane građana svoje države (a jasno je da SPS i Slobodan Milošević nemaju pristanak Albanaca — građana Srbije kao što ni HDZ i Franjo Tuđman nemaju pristanak Srba — građana Hrvatske i, druga, od svoje nacije (a jasno je da, na primer, od 9. marta Milošević gubi tu legitimaciju kao što je i Tuđmanu osporavaju »jastrebovi« ali i, doduše stidljivo, (ina opozicija). Kako se ova legitimnost sve više topi, tako se zaoštava i nestrpljivost da se odgonetne »kvadratura kruga«. Primer za to je i samoizabrani cilj Miloševića da ostvari »jednu državu za sve Srbe« to je politika u Srbiji krajem XIX veka pošteno nazivala — »Velika Srbija« a da, navodno, očuva Jugoslaviju ili Tuđmanovo i Kučanovo nastojanje da »razdruže« Jugoslaviju pa i da joj izmene spoljni izgled uz zadržavanje sadašnjih unutrašnjih granica. Zapravo, naše Vođe su se prebrzo našle pred pitanjem tzv. pravednih granica. A poznato je da je to pitanje, u okolnostima nacionalne i druge izmešanosti kao i sve te zavidnosti, direktan uvod u rat. A tamo gde umesto glasačkih listića padaju ljudski životi, tamo prestaje politika.

Istovrsne vođe

Spolja posmatrano, kao da se naše Vođe ne mogu dogovoriti zbog različitih ideoloških samoodređivanja. Jedni su »desni«, sada se to kaže »novodemokrate« ili samo »demokrate«, a drugi su »levi« ili »socijalisti« i »komunisti«. No, uspešnost politike se ne meri po ideološkoj galami već po stvarnim učincima u životu ljudi. A tu se ispoljava istovrsnost opredjeljenja naših Vođa i elita: stari dobri etatizam; državni nacionalizam pa i »upotreba« šovinizma a sve zarad »samostaljivanja« svojih nacija — država. Naravno, zbog privredne zaostalosti Makedonije i Bosne i Hercegovine, kao i zbog »izmešanosti« i izvesne »izbalansiranosti« nacionalnih interesa, Kiro Gligorov i Alija Izetbegović imaju izvinjavajući razlog kada kreću putevima državne svojine i državne komande ekonomijom. No, i njihov izuzetak samo potvrđuje pravilo: država je mila ma koje boje bila!

Dakle, pravi problem naših elita i vođa je dubinska istovetnost i predimenzioniranost njihovih aspiracija.

To jasno potvrđuju i dve najuticajnije elite. A to što su »Srbi prvi počeli«, ta je tek slaba i gorka uteha.

Previše je zadataka pred našim Vođama. Svuda oko njih su frontovi i neprijatelji. Trebalo bi:

razvlastiti federalnu vlast (uskratiti joj poreze, carine, preuzeti joj diplomatiju i oružane snage itd); naneti što žešći udarac protivničkoj državi (to je, naprimer, započelo »ekonomskom blokadom« koju je Srbija zavela Sloveniji a završilo se ekonomskim ratom Srbije i Hrvatske); ugušiti autonomiju i regionalizam u sopstvenoj naciji — državi (što se posebno drastično vidi na slučaju Kosova i Vojvodine, ali i na nastojanjima da se uguše zahtevi Srba za autonomijom ili da se likvidira regionalizam Sandžaka, Dalmacije i Istre). I na kraju tu je težak zadatak; kako pobediti u otvorenom etničkom sukobu (na primer između Srba i Hrvata i Srba i Albanaca). Dakle, mnogo zadataka, mnogo započetog posla a malena snaga! Nedostatak snage, pak, pojačava nesigurnost i emocije, a umanjuje mogućnost pregovaranja i dogovaranja. A sve to nagoni naše Vođe i elite da traže medijatora za sopstvenu nesposobnost. Za sve je karakteristično da ga traže u sferi politike, i to dnevne politike. Pri tome jedni u prvi plan ističu »internacionalizaciju« a drugi unutrašnje političke (često oružane i policijske) raspre i saveze. Međutim, kada žrtve (a njih je do sada, oko 200. Ne zaboravimo Kosovo!) pokažu da se gubi kontrola, naše Vođe su spremne da prihvate i oružanu silu (JNA) kao medijatora. Međutim, taj će »sanitarni kordon« vrlo brzo biti probijen ako se ne uspostave čvršći kompromisi i konsenzus oko demokracije i miroljubivog rešavanja sporova. A zatim, ako se, kao medijator, ne uspostave demokratska javnost, institucije i procedure i, naravno, sloboda protoka roba, ljudi i ideja.

To, danas, znači i konsensus o jednakoj legitimnosti svih nacionalnih i drugih interesa. I već taj prvi korak može biti nesavladiv za današnje Vođe i elite. Ukoliko se ispostavi da je to tako oni još uvek imaju mogućnost: da odu! Odlazak može pak biti ili odlazak s vlasti ili odlazak, sa brojnim pratiocima — u građanski rat. Šta će Vođe izabrati, pokazat će se vrlo brzo.